

ע"פ 5705/20 - פלוני נגד מדינת ישראל

בית המשפט העליון בשבתו כבית משפט לערעורים פלייליים

ע"פ 5705/20

לפני: כבוד המשנה לנשיאה נ' הנדל
כבוד השופט י' אלרון
כבוד השופט ע' גרוסקופף

המערער: פלוני

נגד

המשיבה: מדינת ישראל

ערעור על הכרעת דינו וגזר דינו של בית המשפט
המחוזי בבאר שבע ב-תפ"ח 53411-02-19 מיום
7.5.2020 ומיום 1.7.2020 שניתנו על ידי השופטים י'
רז-לוי, ג' שלו ו-א' משניות

תאריך הישיבה: כ"א באייר התשפ"א (03.05.2021)

בשם המערער: עו"ד ספיר הולנדר-זיקרי; עו"ד חן הולנדר

בשם המשיבה: עו"ד יובל קידר

פסק-דין

השופט י' אלרון:

1. לפנינו ערעור על הכרעת דינו וגזר דינו של בית המשפט המחוזי בבאר שבע (השופטים י' רז לוי, ג' שלו, ו-א' משניות) ב-תפ"ח 53411-02-19 מיום 7.5.2020, ומיום 1.7.2020, בהתאמה. בגדרם הרשיע בית המשפט המחוזי את המערער, לאחר שמיעת ראיות, בשש עבירות של מעשים מגונים במשפחה וכן במספר עבירות של תקיפה בנסיבות מחמירות, כלפי בתה הקטינה של בת זוגו, וכן בתקיפה בודדת של אחיה.

בגין עבירות אלו, נגזרו על המערער 6 שנות מאסר בפועל (החל מיום מעצרו), מאסר מותנה ופיצוי למתלוננת בסכום של 70,000 ש"ח.

עיקרי עובדות כתב האישום

2. על פי המתואר בכתב האישום, המערער התגורר עם המתלוננת ואמה משנת 2015 (בארבע השנים שקדמו להגשת כתב האישום) וקיים עם האם מערכת יחסים עוד משנת 2007, עת היתה נשואה לאביה של המתלוננת. המתלוננת ילידת 2006 ולה אחים נוספים שהתגוררו עמם בבית (אח יליד 2009 ואחות ילידת 2012).

על פי כתב האישום, בעת שהמתלוננת היתה בין הגילים 11-12, בהזדמנויות רבות, ולפחות בחמישה מקרים, ביצע בה המערער מעשים מגונים, וכן תקף אותה ואת אחיה, כפי שיפורט להלן.

במקרה אחד, המערער קרא למתלוננת לחדר השינה שלו ושל אמה כאשר היו שניהם לבדם בבית. המערער דחף את המתלוננת אל המיטה, הושיבה על ברכיו, נישק אותה על פיה, תוך שהוא מחדיר את לשונו לפיה למשך מספר דקות.

במקרה אחר, המערער נכנס לחדרה של המתלוננת בשעות הצהריים, כשהוא לבוש בתחתונים בלבד, והתיישב על כיסא שהושאר עליו "סליים" (חומר דביק דמוי גומי המשמש למשחק) אשר נדבק לתחתוניו. המערער הסיר את תחתוניו, נותר עירום והורה למתלוננת לנקות את ה"סליים" מהתחתונים. בהזדמנות זו, הציע המערער למתלוננת לגעת באיבר מינו החשוף. משעשתה כן, לקח המערער את ידה והובילה לגעת בכל איבר מינו ובאשכיו, כשבידו השניה החזיק את דלת החדר ומנע מאחיה הקטנים של המתלוננת להיכנס.

באירוע נוסף, המערער ליקק את איבר מינה של המתלוננת כאשר שכבה במיטתה והיתה ערומה בפלג גופה התחתון.

באירוע אחר, בשעת ערב, כאשר שכבה המתלוננת במיטתה בכוונה לישון, נשכב המערער לצידה, שוחח עמה על יומה, תוך שהכניס את ידו מתחת לשמיכה ומתחת לבגדיה. בהזדמנות זו נגע המערער בבטנה של המתלוננת והניע את ידו בתנועה מעגלית אל איבר מינה. לאחר מכן נגע באיבר מינה באצבעותיו מבלי להניע את ידו.

בשני מקרים נוספים, בשעה שהמתלוננת התקלחה, נכנס המערער לחדר האמבטיה, הסיר את בגדיו, וכשהוא

עירום ועומד סמוך למתלוננת, שטף את שיערה וסיבן את גבה.

בשתי הזדמנויות נוספות תקף המערער את המתלוננת. במקרה אחד, המערער הפיל את המתלוננת על הרצפה במסדרון הבית, אחז בה בצווארה בידו האחת, ובידו השניה היכה אותה בחוזקה באמצעות נעל. במקרה אחר, המערער היכה את המתלוננת בישבנה באמצעות חגורה.

במקרה נוסף, בתקופה הרלוונטית, היכה המערער את אחיה של המתלוננת בישבנו באמצעות חגורה.

הכרעת דינו של בית המשפט המחוזי

3. בית המשפט המחוזי הרשיע את המערער, לאחר שמיעת ראיות, בכל האישומים שיוחסו לו בכתב האישום - בשש עבירות של מעשים מגונים במשפחה, לפי סעיף 351(ג)(2) בנסיבות סעיף 348(ב), בנסיבות סעיף 345(ב)(1), ובנסיבות סעיף 345(א)(1) לחוק העונשין, התשל"ז-1977 (להלן: "החוק"); וכן במספר עבירות של תקיפה בנסיבות מחמירות, לפי סעיפים 379 ו-382(ב)(2) לחוק.

4. הרשעת המערער נסמכה בעיקרה על תשתית ראייתית מפלילה שיסודה ב-3 חקירותיה הראשונות של המתלוננת, אשר נמסרו בפני חוקרת ילדים ותועדו באופן חזותי, ואותן מצא בית המשפט המחוזי מהימנות באופן מלא; על עדים נוספים אשר בית המשפט התרשם מהם באופן ישיר, לרבות עדויותיהם של חוקרת הילדים, גורמי החינוך והטיפול, וחברתה של המתלוננת; ועל דחיית גרסת המערער והתנהגותו המפלילה, כמו גם דחיית גרסת אִם המתלוננת; כמו כן, בית המשפט מחוזי מצא לדחות את גרסתה המאוחרת של המתלוננת, אשר חזרה בה מהדברים שמסרה בהודעותיה הראשונות (להלן: "גרסת העלילה"), ואשר הועלתה בשלב מתקדם של המשפט. אפרט את עיקרי הדברים.

5. במוקד התשתית הראייתית עמדו הודעותיה של המתלוננת בפני חוקרת הילדים, אשר לגביהן קבע בית המשפט המחוזי, כי מדובר בעדויות אמינות ביותר, בהן תיארה המתלוננת בכאב רב את מעשי המערער. בכלל זה נקבע, כי המתלוננת חששה לחשוף את האירועים הן בשל רגשותיה המורכבים כלפי המערער ששימש לה ולאחיה קָאָב, והן לנוכח ה"כתף הקרה" וחוסר האמון שהביעה בה אמה, בעת שסיפרה לה על חלק מהמעשים.

עוד הודגש, כי מצפייה בחקירות ניכר כי המתלוננת היתה נבוכה מאוד בתיאור המעשים המיניים, פירטה את התחושות שאחזו בה תוך כדי האירועים, ואת תחושת האשמה על כך שלא התנגדה לביצוע המעשים. בית המשפט המחוזי עמד על כך כי תיאוריה המפורטים של המתלוננת, העקביות והדיוק שגילתה בכל התשובות לשאלות שנשאלה, מחזקים מאוד את הרושם כי עדותה אמינה, ומבוססת על חוויות אמת. חיזוק נוסף לאמינות דברי המתלוננת מצא בית המשפט בהדגמות ובהסברים הרבים שליוו את עדותה, שכללו גם תיאורים ייחודיים ואוטנטיים.

וכך קבע בית המשפט המחוזי ביחס לעדותה של המתלוננת:

"הרושם העולה בבירור מצפיה בחקירותיה, כבר מתחילת החקירה הראשונה, הוא של ילדה רהוטה מאוד, בעלת עושר

לשוני ועומק רגשי רב, בוגרת לגילה וכנה, וניכר לאורך כל החקירות, כי היא מאד זהירה ומקפידה לדייק בדבריה; והיא מסרה עדות עקבית, סדורה וקוהרנטית, שלא נמצאו בה סתירות של ממש." (עמ' 73 להכרעת הדין).

כך, כבר במסגרת החקירה הראשונה, סיפרה המתלוננת בפירוט על ארבעה אירועים בהם המערער ביצע בה מעשים מיניים; על שני מקרים בהם נהג המערער באלימות כלפיה תוך שימוש בנעל ובחגורה; ועל מקרה נוסף בו נהג המערער באלימות כלפי אחיה.

במסגרת חקירתה השניה של המתלוננת, אשר אירעה ביוזמתה, ביקשה המתלוננת לספר על דברים ששכחה למסור במסגרת החקירה הראשונה, ובמהלכה תיארה את שני האירועים בהם המערער נכנס לחדר האמבטיה עירום בעת שהתקלחה.

חקירתה השלישית של המתלוננת התבצעה לצורך השלמות חקירה, על מנת לברר טענות שעלו בגרסת המערער, ודברים שעלו מיומנה האישי של המתלוננת. במסגרת חקירה זו סיפרה המתלוננת על סלידתה מאביה הביולוגי שנהג באלימות כלפי אמה; שללה כי אביה הביולוגי או אדם אחר ביצע בה מעשים מיניים; ומסרה כי סיפרה לחברתה ש' על אודות האירועים שקרו לה, על שיחתה עם אמה ועל כך שהאחרונה לא האמינה לה.

ביחס ליומן, ציינה המתלוננת כי לא נהגה לכתוב בו הרבה, ולשאלה מדוע לא כתבה ביומנה דבר על מעשי המערער, השיבה כי היא חשה בושה עצומה, ולכן החליטה לא לכתוב את הדברים. בנוגע ל"פנטזיות והדמיונות" אותם תיארה המתלוננת ביומנה, היא סיפרה כי כשהיתה בת 10, שמעה לפעמים קולות והיו פעמים שבהן ראתה רוחות, ואף תיארה כי ילדים בכיתה "עשו סיאנס". עוד סיפרה המתלוננת בחקירתה זו כי עברה חרם במשך 3 שנים בבית הספר בו למדה, ואף ניסתה לשים קץ לחייה.

חקירתה הרביעית של המתלוננת, במסגרתה חזרה בה מתלוננתה, ואשר לא קיבלה את אמונו של בית המשפט המחוזי כפי שיפורט להלן, התרחשה כ-7 חודשים לאחר החקירות הראשונות, ולאחר שהחלו כבר להישמע הראיות בבית המשפט המחוזי. בתקופה זו, שהתה המתלוננת במרכז חירום רחוק מביתה, ואמה נהגה לבקרה שם, תוך שעמדה לצידו של המערער ותמכה בעמדתו. לקראת מעברה הצפוי של המתלוננת לפנימייה, הגיעה האחרונה לביקור בית ראשון בנוכחות האם, הסבתא, אחיה, ובליווי אנשי המרכז. בו ביום, לאחר שחזרה מביקור הבית, אמרה המתלוננת לבת השירות במרכז, כי המציאה את הפגיעה בה. כעבור מספר ימים מסרה המתלוננת דברים דומים למטפלת במרכז, ובהמשך גם לחוקרת הילדים, במסגרת חקירתה הרביעית, כאמור.

נקבע כי בחקירה זו, מסרה המתלוננת הסברים משתנים למקורות הידע שלה להפלת המערער: המתלוננת סיפרה כי שמעה פרטים מחברתה מ'; צפתה בסרטונים מיניים מהם שאבה רעיונות; ראתה בדמיונותיה את המעשים ועוד. ואולם, בסוף החקירה, המתלוננת אישרה את האפשרות כי המערער הוא שפגע בה, אך זאת בהשפעת "רוח שהשתלטה עליו", כדבריה.

בית המשפט המחוזי דחה כאמור את גרסת המתלוננת בחקירתה הרביעית כבלתי מהימנה, וקבע כי בחקירה זו המתלוננת מסרה עדות שאינה אחידה, עקבית או קוהרנטית. צוין כי הסבריה של המתלוננת לסיבה בעטייה חזרה בה לכאורה מתלונתה נגד המערער, עמדו בסתירה זה לזה; עמדו בסתירה לראיות אחרות; כללו השערות, שמועות או תופעות על טבעיות; המתלוננת לא הצליחה לתת הסברים הגיוניים לשאלותיה המתבקשות של החוקרת; ובסופו של יום, אף חזרה בה מהטענה שהמעשים עליהם סיפרה, לא בוצעו.

6. בית המשפט המחוזי מצא חיזוקים ראייתיים רבים וכן ראיות שיש בהן כדי לסייע להודעותיה הראשונות של המתלוננת, כמו גם ראיות שיש בהן כדי להחליש את גרסתה האחרונה. ביניהן, חשיפת מעשי המערער עובר למועד הגשת התלונה; עמידתה של המתלוננת על הגרסה הראשונה לאורך זמן; עיתוי חזרתה של המתלוננת מגרסתה הראשונה; עדויות בדבר מצבה הנפשי של המתלוננת; שקרים מהותיים בגרסתו של המערער הן במשטרה והן בבית המשפט; והתנהגות מפלילה של המערער בתרגיל החקירה שנערך לו. להלן אפרט את הדברים לפי סדרם.

7. ראשית, אשר לחשיפת האירועים, קבע בית המשפט המחוזי כי המתלוננת סיפרה על מעשיו המיניים של המערער לאמה ולחברתה ש', מספר חודשים לפני מועד החשיפה בבית הספר והגשת התלונה. בית המשפט ראה בכך ראיה המחזקת את אמיתות גרסתה הראשונה של המתלוננת, כמו גם ראיה אשר מחלישה עד מאוד את גרסת העלילה המאוחרת. החברה ש' העידה בפני בית המשפט המחוזי וכך נקבע לגבי עדותה:

"עדות זו מחזקת מאוד את אמיתות גרסתה הראשונה של המתלוננת, ומתיישבת עם כך שהמתלוננת עברה מסכת עבירות מין, והיתה זקוקה לפרוק את המשא הכבד מעל לבה, בעיקר לאחר שסיפרה לאמה קודם לכן, וזו לא האמינה לה. העובדה שהמתלוננת סיפרה על המעשים לש' אינה מתיישבת עם טענת העלילה נגד הנאשם, שכן לו דובר בגרסה שקרית שנולדה מרצון להרחיק את הנאשם, הרי שהדיווח לש' אינו מקדם כלל את מטרות העלילה." (עמ' 85 להכרעת הדין).

נוסף על כך נקבע, כי אף אופן חשיפת האירועים בפני גורמי הטיפול בבית הספר, נעשה אגב טיפול בבעיות אחרות, ולא באופן יזום ומכוון מצידה של המתלוננת, זאת לאחר שהתקבל דיווח מהמורה לאמנות כי המתלוננת במצוקה רגשית. בעקבות זאת, התקיימה שיחה עם יועצת בית הספר, אשר המתלוננת סיפרה לה על תחושת בדידות גדולה בבית הספר, וכן על מה שקורה בבית, לרבות על עבירות המין והאלימות מצד אביה החורג. נקבע כי בכך יש כדי לחזק את האותנטיות של הדיווח, ולהחליש את גרסת ההפללה.

8. שנית, בית המשפט המחוזי מצא חיזוק לאמיתות הגרסה הראשונה בעובדה כי המתלוננת עמדה על גרסה זו לאורך זמן רב (חלפו כשבעה חודשים עד לחזרתה מגרסתה הראשונה), וזאת על אף הלחצים הנפשיים הקשים שפעלו עליה. בהקשר זה, התייחס בית המשפט לעדויותיהם של המטפלים במרכז החירום - הפסיכולוג והפסיכותרפיסטית - אשר העידו כי המתלוננת המשיכה ודבקה בגרסתה גם במחיר קשה של חוסר האמון המופגן שהביעה אמה כלפיה במסגרת המפגשים ביניהן.

9. שלישית, נקבע, כי אחת הראיות המרכזיות והמהותיות לחיזוק גרסתה הראשונה של המתלוננת, נעוצה בעיתוי חזרתה מגרסתה זו. מדובר על שעות ספורות לאחר שחזרה המתלוננת מביקור ראשון בביתה, וזמן קצר לפני שהיתה אמורה לעזוב את מרכז החירום לפנימייה. בית המשפט המחוזי הגיע למסקנה שלביקור הבית היה תפקיד משמעותי בהחלטתה של המתלוננת לחזור בה מגרסתה, ושהוא היווה את אחד הגורמים המרכזיים לכך, זאת בשים לב לצמידות הזמנים בין חזרתה של המתלוננת מהביקור למרכז החירום, לבין דבריה לבת השירות שבמרכז, זמן קצר לאחר מכן, ובאותו ערב ממש.

במצב דברים זה נקבע, כי השילוב בין ביקור הבית ובין עזיבתה הצפויה את מרכז החירום, השפיעו על המתלוננת לחזור בה מגרסתה. בית המשפט חזר והדגיש את הקשר הברור בין שני האירועים - ביקור הבית עורר במתלוננת געגועים עזים לביתה, ומנגד התוודעה לכך כי לא תוכל לשוב לשם בקרוב, ככל שתמשיך לאחוז בתלונתה כלפי המערער.

10. רביעית, בית המשפט המחוזי עמד על מצבה הנפשי של המתלוננת בעת חשיפת התלונה, ראשית בפני חברתה ש', ומספר חודשים לאחר מכן בפני יועצת בית הספר, העובדת הסוציאלית וחוקרת הילדים. בנוסף, התייחס בית המשפט להתרשמותם של גורמי הטיפול בדבר מצבה הפוסט טראומתי של המתלוננת, במיוחד בשל ההיבטים המתאימים לפגיעה מינית, ואף לא התעלם מהעדויות על אודות מצבה הנפשי של המתלוננת עובר לתלונה, וזאת בעיקר נוכח סמיכות הזמנים בין האירועים.

11. חמישית, גרסתו של המערער נדחתה על-ידי בית המשפט המחוזי ונקבע כי הוא לא השיב לשאלות באופן ענייני, ענה באופן מתחמק ומתחכם, ועדותו הותירה רושם עגום:

"עדויות של הנאשם לא הותירה רושם אמין, ולמרות שבאופן כללי הוא דבק בגרסתו המכחישה את כל המעשים המיניים, נפלו בה סתירות ותמיהות, והרושם העיקרי הוא מאדם מחושב, מתוחכם ומניפולטיבי, המנסה להרחיק עצמו מכל פרט שיכול לקשור אותו לעבירות, שאינו מהסס להתאים את גרסתו, הן במהלך חקירה והן בעדותו בבית המשפט, לדברים שנחשפו בפניו עד אותה עת." (עמ' 90 להכרעת הדין).

זאת ועוד, נקבע כי המערער ניסה להרחיק עצמו מעצם האפשרות לביצוע מעשים מיניים במתלוננת כבר מהרגע הראשון, וטען כי מעולם לא היה עם המתלוננת לבד בבית. בנוסף, בית המשפט התרשם כי המערער הגיע לחקירה עם גרסה מוכנה, אשר ככל הנראה הכין מראש יחד עם האם, אשר מסרה גרסה כללית דומה, ולפיה מדובר בעלילה שרקמה המתלוננת, הסובלת מבעיות נפשיות ונוטה לערבב בין דמיון ומציאות.

נוסף על כך, נקבע כי המערער מסר עדות משתנה ורוויית סתירות והתנהלותו המניפולטיבית באה לידי ביטוי במספר שקרים. בית המשפט המחוזי מצא בשקרים אלו סיוע לגרסתה של המתלוננת. להלן אדון בעיקרי הדברים.

טענת הגנה מרכזית שליוותה את ניהול התיק היתה הטענה שהמתלוננת החליטה להעליל עלילת שווא נגד

המערער, מאחר שרצתה "לסלק אותו מהבית", זאת לאחר שנודע לה כי הלה ואמה הגישו בקשה לבדיקת אבהות, על מנת לבדוק אם אחיה הם ילדי המערער. טענה זו נדחתה בבית המשפט המחוזי, כטענה שאינה עומדת במבחן ההיגיון ואינה מתיישבת עם הראיות בתיק. נקבע בהקשר זה, כי המתלוננת ידעה את זהות אביה הביולוגי, ואף ידעה כי אחותה הקטנה היא בתו הביולוגית של המערער.

בנוסף, נקבעו מספר סיבות שבעטיין עדויותיה של המתלוננת לא מתיישבות עם עלילה נגד המערער. כך למשל נקבע כי לא ניכרו בעדותה של המתלוננת הגזמה או מגמתיות נגד המערער או ניסיון להשחיר את פניו; דבריה של המתלוננת היו זהירים, מדודים ומדויקים עת תיארה את המעשים, ואף דיווחה על מעשים מצומצמים יחסית בחומרם, כאשר כל אירוע מובחן באופן מובהק מהאירועים האחרים; תיאוריה של המתלוננת היו מפורטים, לרבות בנושאים שוליים, באופן שחשף תמונה שלמה, רציפה ומשכנעת של השתלשלות העניינים.

מנגד, נקבע כי באמרותיו של המערער נפלו סתירות לא מעטות, בנוגע לעיתוי בו סיפר עם האם למתלוננת על בדיקת האבהות, ואף סתירות בנוגע לטיב יחסיו עם המתלוננת והמועד בו החלו היחסים להידרדר. עוד צויין, כי גם בגרסתה המאוחרת של המתלוננת, היא לא העלתה את עניין בדיקת האבהות כגורם משפיע מצידה לעלילה נגד המערער, ואף עולה מאמרותיה השונות כי עניין זה, של היותו של המערער אביה הביולוגי של אחותה, עלה באופן כמעט אגבי, ללא כל קשר להגשת התלונה. משכך, דחה בית המשפט המחוזי את טענת העלילה וקבע כי אין בה ממש.

אף את טענת ההגנה לפיה המתלוננת נפגעה מינית על-ידי אביה הביולוגי – דחה בית המשפט מכל וכל. נקבע כי טענה זו נטענה ללא כל ביסוס, ואף בעניין זה עלו סתירות רבות הן מדברי המערער והן מדברי האם, אשר נקבע כי עדותם בעניין זה היתה מתפתחת ולא אמינה.

שקר נוסף אליו התייחס בית המשפט המחוזי נוגע להכחשתו של המערער בעדותו כי השיחה עם אמה של המתלוננת, קודם לחשיפת המעשים, כללה טענות למגע מיני, זאת הגם שאישר זאת בחקירתו במשטרה. ואולם, בתום החקירה הנגדית, ובמענה לשאלות בית המשפט, אישר המערער כי ידע שהמתלוננת מייחסת לו ביצוע מעשים מיניים בה.

12. שיטת, בית המשפט המחוזי מצא כי המערער התנהג באופן מפליל בתרגיל החקירה שנערך לו ולאם. כך, בעת שהחוקרים הותירו את המערער ואת האם לבד בחדר, השניים החלו לשוחח ביניהם בלחש בשפה הרוסית, כאשר האם אמרה למערער: "אמרתי להם כל מה שאתה ביקשת". לאור זאת נקבע, כי המערער והאם תיאמו את גרסאותיהם בנוגע לאירועים. נקבע כי מסקנה זו אף עולה בקנה אחד עם תוכן אמרותיה של האם במשטרה, במסגרתן מסרה עדות המתיישבת עם גרסתו של המערער, הן בנוגע לחוסר יכולתו לבצע את המעשים, הן לגבי אי-האמון שהביעה במתלוננת, והצגתה כבעלת בעיות פסיכיאטריות, והן לגבי ה"מניע" להגשת התלונה, אותו תלו השניים בבדיקת האבהות.

13. בית המשפט המחוזי אף התייחס לנושא "החזיונות והדמיונות" שתיארה המתלוננת הן ביומנה, הן בפני חברתה ש' והן בחקירותיה השלישית והרביעית. בהקשר זה קיבל בית המשפט את התרשמותה של חוקרת הילדים, כי לא מצאה בדיווחי המתלוננת על אודות דמיונותיה כדי לפגום במהימנותה, וכי לא התרשמה כי האחרונה ערבבה בין המעשים שייחסה למערער לבין הדברים שראתה בדמיון. וכך קבע בית המשפט המחוזי בעניין זה:

"העובדה שלמתלוננת יש דמיון עשיר, שהיא מאמינה בכוחות מאגיים וברוחות רפאים (עניינים שיכול ונובעים מתרבות או מורשת, כעולה גם מדברי המתלוננת לגבי דברים ששמעה מסבתה), אינה עומדת בסתירה ליכולתה לתאר מעשים שנעשו לה, וכאמור התיאור המפורט של המעשים בחקירותיה הראשונות, תשובותיה והסבריה במהלך החקירות הארוכות, מסירים כל חשש כי המתלוננת המציאה או דמיינה את המעשים." (עמ' 101 להכרעת הדין).

בכלל זה נקבע, כי המתלוננת נבדקה על-ידי פסיכיאטרים לפני הגשת התלונה ואחריה, ולא נמצאה כל עדות לפגיעה בבוחן המציאות שלה. הפסיכיאטר שבדק את המתלוננת העיד בבית המשפט המחוזי וחזר על התרשמותו זו, תוך שהוא שולל בחקירתו הנגדית את האפשרות שהמתלוננת סבלה מהפרעה בביקורת המציאות במועדים שקדמו לבדיקתו, והסביר, כי אילו זה היה המצב, המתלוננת לא היתה יכולה ללמוד במסגרות חינוכיות רגילות, והיתה נזקקת לטיפול תרופתי.

נוסף על כך, ולאחר שהובאו בפניו עדויות של מומחים וגורמים מקצועיים כי המתלוננת אינה סובלת מבעיה כלשהי בבוחן המציאות, קבע בית המשפט המחוזי כי לכך אף מצטרפת התרשמותו שלו, לאחר שצפה בקלטות החקירה, כי המתלוננת הינה ילדה נבונה, ברורה ומחויבת לדיוק, ושהבחינה באופן ודאי בין עולם הדמיון לבין המציאות.

14. בהתייחסו לעדותה של אָם המתלוננת, קבע בית המשפט המחוזי, כי עדות האם הותירה רושם עגום ולא אמין, כאשר לאורך כל חקירותיה, ואף במהלך עדותה בפני בית המשפט, בלטה מאוד המגמתיות שלה לטובת המערער והאמון "העיוור" שנתנה בו, גם במחיר של הכפשת בתה, וחוסר האמון שהפגינה כלפי גרסתה. עוד הודגש, כי עדותה של האם היתה מתחמקת ומפותלת, וניכר בה ניסיון שיטתי לנקות את המערער מכל חשד, אף בנוגע לעבירות האלימות אשר לגביהן הודה, ואשר לא היו במחלוקת.

גזר דינו של בית המשפט המחוזי

15. בגזר דינו, עמד בית המשפט על החומרה הרבה שבעבירות מין במשפחה, ובייחוד על החומרה המיוחדת שבעבירות מין ואלימות המבוצעות כלפי קטינים בתא המשפחתי.

בטרם קביעת מתחם העונש ההולם, קבע בית המשפט המחוזי כי בעקבות ריבוי העבירות בהן הורשע המערער, יש להתייחס לעבירות המין שבוצעו במתלוננת, ולעבירות האלימות שבוצעו במתלוננת ובאחיה - כאירועים נפרדים.

אשר לנסיבות הקשורות בביצוע העבירות, בית המשפט הביא בחשבון בנימוקיו לחומרא, את העובדה שהעבירות בוצעו תוך תכנון מוקדם, כאשר המערער ניצל הזדמנויות בהן המתלוננת היתה לבדה או יחד עם אחיה הקטנים; וכן את התעוזה בה ביצע המערער את העבירות, כאשר בחלק מן המקרים לא היסס לבצע את מעשיו, גם כשאמה של המתלוננת שהתה בבית, תוך ניצול האמון המלא שנתנה בו האם.

אשר לעבירות האלימות נקבע, כי על אף שאין מדובר ברף הגבוה של עבירות האלימות, מדובר בעבירות חוזרות ונשנות, שבוצעו כלפי המתלוננת ואחיה הצעיר, תוך שימוש באמצעים שונים - חגורה ונעל - באופן שיש בו הן פגיעה פיזית בקטינים והן פגיעה נפשית בהם. בנוסף, נקבע כי תקיפתה של המתלוננת באמצעות הנעל אף נעשתה באופן אכזרי, וגרמה לה כאבים עזים.

עוד התייחס בית המשפט בגזר דינו, לנזק הרב והמקיף שנגרם למתלוננת כתוצאה ממעשי המערער. נקבע כי במהלך שמיעת הראיות, נחשף בית המשפט לפגיעה הנרחבת במתלוננת בכל היבטי חייה, לרבות הראיות שהובאו בדבר מצבה הנפשי בסמוך למעשים ובעת חשיפתם; וכן התרשמותם של גורמי הטיפול במרכז החירום בו טופלה המתלוננת, ולפיה האחרונה סובלת מתסמינים פוסט טראומטיים ומהתנהגות המאפיינת נפגעי עבירות מין.

על אף שלא הוגש בעניינה של המתלוננת תסקיר נפגע עבירה, בית המשפט המחוזי קבע כי נגרם לה נזק נפשי ארוך טווח, הנובע הן מגילה הצעיר בעת המעשים, אשר בוצעו בתקופה מכרעת בגיבוש זהותה, והן בשל העובדה שהפגיעה בוצעה על-ידי אדם קרוב ששימש לה כאב, תוך מעילה קשה באמון שלה, בתוך ביתה ובחיק משפחתה.

בנוסף, בית המשפט שקל בנימוקיו לקולא את עברו הנקי של המערער; תפקודו הנורמטיבי במקום עבודתו; העובדה שבני המשפחה, לרבות המתלוננת עצמה, ראו במערער דמות אב מיטיבה, וכמי שהציל את האם ממערכת יחסים אלימה קודמת; וכן העובדה כי נטל אחריות לעבירות האלימות שביצע.

16. לאור כל האמור, ונוכח הנסיבות המחמירות שפורטו לעיל, קבע בית המשפט המחוזי כי מתחם העונש ההולם למכלול עבירות המין שביצע המערער נע בין 4 וחצי לבין 8 וחצי שנות מאסר בפועל, זאת לצד ענישה מותנית ופיצוי מוחשי למתלוננת. אשר לעבירות האלימות נקבע, כי מתחם העונש ההולם למכלול העבירות בהן הורשע המערער, נע בין מספר חודשי מאסר בפועל לבין 18 חודשי מאסר בפועל.

17. בסופו של יום, גזר בית המשפט המחוזי על המערער 6 שנות מאסר בפועל (בניכוי ימי המעצר); 12 חודשי מאסר על-תנאי למשך 3 שנים מיום שחרורו, לבל יבצע כל עבירת מין, או עבירת אלימות מסוג פשע; וכן תשלום פיצוי למתלוננת בסכום של 70,000 ש"ח.

תמצית טענות הצדדים בערעור

18. הערעור שלפנינו מופנה כלפי הרשעתו של המערער בעבירות המין, ולחלופין מופנה כלפי חומרת העונש. בערעורו, שב המערער על הכחשתו לעניין ביצוע עבירות המין במתלוננת, וסומך את ידיו על הגרסה האחרונה שמסרה, כגרסה מזכה.

לטענת המערער, שגה בית המשפט המחוזי אשר בחר לאמץ כבסיס להרשעתו את גרסתה המוקדמת של הקטינה ולדחות מכל וכל את גרסתה המאוחרת. לפי הטענה, גרסתה האחרונה של המתלוננת הינה קוהרנטית ויש בה

הסברים מפורטים ביחס לסיבות שהניעו את הקטינה לטפול אשמת שווא על המערער, בין היתר, בגין רצונה של המתלוננת להרחיק את המערער מביתה ומאמה.

בנוסף, המערער השיג על כך שחוקרת הילדים שחקרה את המתלוננת בחקירותיה הראשונות, אף חקרה אותה כשמסרה את גרסתה המזכה. לטענתו, חוקרת הילדים הביעה אי אמון בגרסתה האחרונה של המתלוננת, חקרה אותה באופן אגרסיבי ומתיש, ומשכך חרגה מתפקידה. לפי הטענה, חוקרת הילדים פגמה בגרסה המאוחרת של המתלוננת על מנת שלא לשנות ממסקנות המהימנות שקבעה לגבי חקירותיה הראשונות.

עוד טען המערער כי למתלוננת עיוותי חשיבה ותפיסת מציאות, העולים מתיאורי הפנטזיות שלה בחקירותיה וביומנה. לטענתו, חזיונותיה ודמיונותיה של המתלוננת פוגמים באופן קשה במהימנות שקבעה חוקרת הילדים בהתאם לשלוש החקירות הראשונות, באופן שאינו מאפשר התבססות על דברי המתלוננת כבסיס להרשעתו. בהקשר זה נטען, כי המתלוננת לא כתבה ביומנה כי המערער ביצע בה מעשים מיניים, דבר המחזק את חפותו.

בהתייחסותו לתרגיל החקירה שנערך לו, טען המערער כי מדובר בנקודה שולית ביותר, ולא בראיית סיוע לגרסתה הראשונה של המתלוננת, כפי שנקבע. המערער שלל כי מתרגיל החקירה ניתן ללמוד כי הוא והאם תיאמו גרסאות. לפי הטענה, בשונה מקביעת בית המשפט המחוזי, המשפט שיוחס לאם בתרגיל החקירה ("אמרתי להם כל מה שביקשת") התייחס למעסיקיו של המערער במקום עבודתו, ולא למשטרה. זאת היות שיום קודם לכן, התבקשה האם לעדכן את מעסיקיו של המערער, כי האחרון שוהה במעצר.

נוסף על כך, טען המערער למספר מחדלי חקירה אשר פגעו ביכולתו להתגונן. מחדל חקירה אחד נוגע לאי חקירתה של חברתה של המתלוננת, מ', אשר לגביה מסרה המתלוננת בחקירתה האחרונה כי שתיהן תכננו יחד לטפול אשמת שווא נגד המערער, לאחר שצפו בסרטים מיניים אשר סיפקו להן השראה. לטענת המערער, הוא העלה טענה זו אף במסגרת החקירה הנגדית של חוקרת הילדים, אשר העידה כי המליצה לחקור את החברה מ' וכי היה בכך צורך ממשי.

מחדל חקירתי נוסף עליו עמד המערער, נוגע לאי חקירתה של חברה נוספת של המתלוננת, מהפנימייה בה שהתה בזמן החקירה האחרונה. על אף התייחסותה של המתלוננת לחברה זו בחקירתה האחרונה, חוקרת הילדים לא שאלה לשמה של החברה, אלא המשיכה בחקירה מבלי לייחס לכך חשיבות.

עוד טען המערער, כי מצבה הנפשי של המתלוננת היה מורכב עוד קודם לתלונתה, ולא היה קשור במערער דווקא, ולכן מצבה הנפשי אינו יכול לשמש סיוע לגרסתה הראשונה, בשונה מקביעת בית המשפט המחוזי.

אשר לשקרים המיוחסים למערער, ואשר עליהם הצביע בית המשפט המחוזי, נטען כי הם אינם עומדים בקריטריונים שהתוותה הפסיקה, ואינם מהווים בענייננו תוספת ראייתית מסוג סיוע.

עוד הלין המערער על דחיית בקשתו לפי סעיף 108 לחוק סדר הדין הפלילי, במסגרתה עתר לעיין בחוות-דעת פסיכודיאגנוסטית שנערכה למתלוננת במרכז החירום. לטענת המערער, בכוחה של חוות-הדעת לשפוך אור על מצבה הנפשי של הקטינה ובכך לסייע לו בהגנתו.

לחילופין, השיג המערער על העונש שנגזר עליו. לטענתו, בית המשפט המחוזי לא שקל באופן הנדרש את הנימוקים לקולא שהובאו בפניו, ובמיוחד את עדי ההגנה שהעידו על אופיו הטוב ואת רצונה של המתלוננת שהוא ישוחרר.

19. מנגד, טוענת המשיבה, כי יש לדחות את הערעור של שני חלקיו.

המשיבה בטיעוניה סומכת ידיה על הכרעת הדין המרשיעה, אשר מבוססת על קביעות עובדה וממצאי מהימנות. המשיבה הדגישה לעניין זה כי גרסתה המאוחרת של המתלוננת נדחתה כגרסה בלתי אמינה ומלאת סתירות, אל מול גרסתה הראשונה של המתלוננת, אשר מפלילה את המערער ומשתלבת במארג הראייתי הכולל.

אשר לטענת המערער כי המתלוננת רקמה עלילה נגדו, טענה המשיבה כי כפי שאף קבע בית המשפט המחוזי, גרסת העלילה אינה מפורטת, אינה מבוססת דיה, בעלת סתירות פנימיות, והמתלוננת עצמה בסוף חקירתה שללה גרסה זו, ואישררה כי המעשים בוצעו בה פיזית על-ידי המערער. בנוסף טענה המשיבה, כי כאשר המתלוננת נדרשה להתייחס לחוסר ההתאמה בין גרסתה האחרונה לבין האירועים אותם פירטה בהודעותיה הקודמות, היא שתקה ונתרה ללא כל הסבר. לטענת המשיבה, בחקירה זו ניכר כי המתלוננת היתה מצויה במצוקה רגשית, ונמנעה מיצירת קשר עין.

בהתייחס לטענת המערער בנוגע לתרגיל החקירה שנערך לו, ולטענתו כי מדובר באי הבנה - כאשר האם התכוונה בדבריה למעסיקיו של המערער ולא למשטרה - טענה המשיבה כי מדובר בתזת הגנה שאין לה תימוכין בחומר החקירה, והיא התגבשה אך לאחר שהמערער נחשף לראיות. עוד הדגישה המשיבה בעניין זה, כי בחקירותיהם, הכחישו המערער והאם את עצם אמירת הדברים, שהוקלטו בתרגיל החקירה.

בהקשר זה נטען כי התנהגות מפלילה ושקרית זו מלמדת על תחושת האשם של המערער, ומצטרפת לשורה של שקרים הנוגעים לכל השתלשלות העניינים: הן באשר למניע לתלונה - שם שיקר המערער ביחס למועד בו ידעה המתלוננת על תביעת האבהות; הן באשר למתן הסבר להליך החשיפה - שם שיקר המערער לגבי תוכן ומועד השיחה בין המתלוננת לאמה; והן באשר לניסיון להטמיע הסבר חלופי להפללתו - לעניין זה טען המערער באופן שקרי שהמתלוננת משליכה עליו מעשים שנעשו כביכול על-ידי אביה הביולוגי.

אשר לטענת המערער כי המניע שהביא את המתלוננת להעליל עליו הוא הליך בדיקת האבהות לשני אחיה של המתלוננת, אשר היה עשוי לסמן את הוצאתה מביתה - טענה המשיבה כי המתלוננת כלל לא נתלתה במניע זה בעת מסירת הודעתה המאוחרת, אלא אמרה כי ביקשה לגונן על אמה מפני המערער, כדי שלא יפגע בה כמו אביה הביולוגי.

לעניין השגתו של המערער כי ביצוע חקירה חוזרת למתלוננת באמצעות אותה חוקרת ילדים הוביל לניגוד עניינים מובנה, טענה המשיבה כי ההיפך הוא הנכון. חוקרת הילדים מכירה את הגרסאות הקודמות, את המתלוננת ואת יכולותיה, ולפיכך יש באפשרותה לברר טוב יותר את האמת.

בהתייחס לטענת המערער בדבר חזיונותיה ודמיונותיה של המתלוננת, הדגישה המשיבה כי כעולה מממצאי בית המשפט המחוזי ומהתרשמות חוקרת הילדים בעניין, נמצא כי אין בעולמה הפנימי העשיר של המתלוננת, כדי לפגוע באמינות התלוננת שמסרה. לכך יש לצרף את הממצאים הרפואיים בעניינה של המתלוננת, אשר נבדקה לפני ואחרי מסירת התלונה, ומהם עולה כי אין כל פגיעה בבוחן המציאות שלה.

אשר לטענת המערער בדבר אי חקירתה של חברתה של המתלוננת, מ' - ציינה המשיבה, כי רק בשיחתה עם בת השירות במרכז החירום, הזכירה המתלוננת את מ' כמי שתכננה יחד איתה את העלילה נגד המערער. לעומת זאת, חודש לאחר מכן, בחקירתה הרביעית, אמרה המתלוננת שהיא אימצה לתוך תלונתה רעיונות מתוך הסרטונים והשיחות עם מ', אך לא כי תיאמה עמה את גרסתה. נוכח זאת, טענה המשיבה, לא היתה חשיבות גבוהה לגבות את עדותה. בהקשר זה הובהר, כי חוקרת הילדים אכן המליצה לגבות את עדותה של מ', אך לא כעדה רלוונטית לחקירה, אלא כנפגעת פוטנציאלית בשל החשש שעלה מדברי המתלוננת כי מ' נפגעה פיזית על ידי אמה, ונחשפה בביתה לתכנים בלתי הולמים.

המשיבה הוסיפה כי הדברים אף נכונים לעניין החברה הנוספת של המתלוננת, מהפנימייה בה שהתה. נטען כי חברה זו אוזכרה בחקירתה הרביעית של המתלוננת, ובשים לב לשלב המאוחר בהליך, ולכך שהחברה יכולה היתה להעיד רק על עצם אמירת הדברים ולא על תוכנם, אין באי מיצוי הברור בעניינה משום מחדל חקירה. בכלל זה טענה המשיבה, כי הימנעותה של ההגנה מלברר ולהביא עדויות שהיו יכולות לסייע למערער, מלמדת על כך שההגנה לא ראתה בעדויות אלה פוטנציאל תמיכה ממשי בגרסתה.

אשר לערעור על ההחלטה לפי סעיף 108 לחוק סדר הדין הפלילי, טענה המשיבה כי בית המשפט קיבל לעיונו את האבחון הפסיכודיאגנוסטי שנערך למתלוננת במרכז החירום, במעטפה סגורה, ומבלי שנבחן על-ידי המשיבה. בית המשפט המחוזי קבע כי אין באבחון זה כל פוטנציאל להגנת המערער בקשר לאמינות המתלוננת, ואין בו תכנים הקשורים לתלונתה או להודעתה הרביעית.

לעניין גזר הדין, טענה המשיבה כי מדובר בעונש ראוי, ההולם את חומרת מעשיו של המערער, ובשים לב לכך שהאחרון הורשע בעבירות מין בתוך המשפחה לצד עבירות אלימות. עוד נטען כי אין מקום להקל בעונשו של המערער, אשר לחובתו עומדים גם אי לקיחת אחריות והיעדר בקשה סליחה.

דיון והכרעה

20. לאחר שעיינתי בטענות הצדדים ובחומר הראיות שהוגש לבית המשפט המחוזי, ולאחר ששמעתי את טיעוני

הצדדים בדיון שהתקיים בפנינו - הגעתי לכלל מסקנה, כי דין הערעור, על שני חלקיו, להידחות, וכך אציע לחברי לעשות.

21. חלק נכבד של טענות המערער מופנות כלפי ממצאי עובדה ומהימנות שקבע בית המשפט המחוזי. ואולם, כלל מושרש הוא שאין זה מדרכה של ערכאת הערעור להתערב בממצאי עובדה ומהימנות שנקבעו על-ידי הערכאה הדיונית, אשר התרשמה באורח ישיר ובלתי אמצעי מהעדויות שהובאו בפניה ומהשתלבותן במארג הראייתי (ראו, למשל, ע"פ 1781/19 קדיוליץ נ' מדינת ישראל, פסקה 11(1.10.2020); ע"פ 6080/20 פלוני נ' מדינת ישראל, פסקה 20 (21.7.2021)).

בהקשר זה, אני סבור, כי אין להתערב בהעדפתו הברורה של בית המשפט המחוזי את גרסתה המפלילה של המתלוננת בשלושת חקירותיה הראשונות על פני גרסתה בחקירתה המאוחרת, ואסביר להלן את עמדותי.

סיטואציה ראייתית זו, בה בית המשפט נדרש להכריע בין שתי גרסאות נוגדות של עד, אינה בגדר חריג בהליך הפלילי. לכאורה, במקרה דנן, בו המתלוננת מסרה שתי גרסאות סותרות בפני חוקרת הילדים, ובשים לב שהמתלוננת לא העידה בפני בית המשפט, עולה החשש מפני פגיעה בהוגנות ההליך והגינות הדיון. בנסיבות אלה, ועל מנת ליצור מנגנון שיבטיח אי פגיעה בהליך ובהגנתו של הנאשם, אימצה הפסיקה את דרישת ההנמקה והדרישה לתוספת ראייתית מסוג סיוע (ראו: ע"פ 295/10 פלוני נ' מדינת ישראל (2.4.2012)).

22. בחינת הכרעת דינו של בית המשפט המחוזי בענייננו מעלה, כי חובת ההנמקה קוימה כנדרש ובאופן מלא. בהכרעת דינו, נימק בית המשפט באופן סדור ומפורט, אשר גובה בחומר הראייתי שהובא בפניו, מדוע הגרסה שמסרה המתלוננת בחקירתה הרביעית אינה אמינה, ומדוע יש לבכר את גרסתה המוקדמת על פני גרסתה המאוחרת. בנוסף, אף הדרישה למציאת תוספת ראייתית מסייעת לגרסתה המפלילה של המתלוננת התקיימה במלואה, והכל כפי שיפורט להלן. ראשון ראשון ואחרון אחרון.

בית המשפט המחוזי התרשם, לאחר שצפה בקלטות החקירה, כי המתלוננת עמדה באופן ראוי לציון בחקירות הארוכות, הרחיבה בתיאוריה, מסרה הסברים לכל שאלה שהוצגה לה, והיטיבה לתאר באופן מדויק, חי ומוחשי את תחושותיה ורגשותיה במהלך האירועים. בנסיבות אלה קבע בית המשפט כי ביחס לשלושת חקירותיה הראשונות של המתלוננת, משקלה הסגולי של עדותה הינו גבוה מאוד.

אשר לחקירתה הרביעית של המתלוננת, קבע בית המשפט כי היא לא הותירה רושם אמין, ובמסגרתה מסרה המתלוננת הסברים רבים וסותרים, בין היתר, בכל הנוגע ל"מקור" עליו ביססה המתלוננת את תיאוריה מגרסאותיה הקודמות. נקבע לעניין זה כי המתלוננת חשה בלבול רב, והיתה חסרת יכולת ליישב בין המעשים שבוצעו בה לבין הדימוי של המערער בעיניה כאב טוב ורצונה לשחררו מן המעצר. בנוסף הודגש, כי בסופו של יום, גרסה זו הסתיימה בנסיגתה של המתלוננת מדבריה כי העלילה על המערער.

לאור האמור לעיל, מצאתי כי בית המשפט המחוזי ביסס את הכרעתו בין שתי הגרסאות הנוגדות של המתלוננת על התרשמותו המנומקת והמפורטת, ואין יסוד להתערב בה.

23. אף לגופו של עניין, לא מצאתי מקום להתערב בקביעה כי יש לבכר את גרסתה הראשונה של המתלוננת על פני גרסתה האחרונה, כגרסה המהימנה מבין שתי הגרסאות. אפרט את דבריי.

התמונה העובדתית המצטיירת מן הגרסה הראשונה היא הגיונית, עקבית ועולה בקנה אחד עם עיקרי הראיות, תוך שנמצאה לה אחיזה בעדויות של עדים נוספים. לעומת זאת, הגרסה האחרונה מעוררת תמיהות, והרושם הכללי למקרא גרסה זו הוא שמדובר בגרסה עתירת חורים וסתירות פנימיות, שהמתלוננת עצמה התקשתה להחזיק בה, עד כדי כך שבהמשך החקירה הרביעית בה נמסרה היא חזרה בה מהדברים, ולמעשה אישרה את שסיפרה בחקירות הראשונות.

בהקשר זה, אני סבור כי יש להבין את חזרתה של המתלוננת מחקירותיה הראשונות על רקע הנסיבות שפורטו בהכרעת דינו של בית המשפט המחוזי, וביניהן, שהותה של המתלוננת למעלה מחצי שנה במרכז החירום, רחוק מביתה, כאשר במהלך תקופה זו הגיעה האם לביקורים תוך נקיטת עמדה מאשימה כלפי המתלוננת והבעת אי אמון בולט בדבריה; ביקור הבית של המתלוננת לאחר תקופה ארוכה, אשר זרע בה תחושות של הפסד החיים עם בני משפחתה; הבעת תמיכתם של כל בני המשפחה במערער במהלך ביקור הבית, לרבות דברי השבח והאהבה שאמרו הסבתא והאחות על אודותיו.

יוצא אפוא, כי המתלוננת היתה נתונה ל"לוחמה פסיכולוגית" שהופעלה עליה ונדרשה להתמודד עם האמת שלה אל מול כל אותן ספקולציות שהוצעו לה על-ידי אמה וסבתה, אשר ניסו להסיט את הזרקור ממעשי המערער באופן מגמתי.

בנסיבות אלה, אין בידי לקבל את טענת המערער כי יש לקבל ולהעדיף את גרסתה המאוחרת המזכה של המתלוננת על פני גרסתה הראשונה המפלילה. ויודגש, המתלוננת התמידה בגרסתה הראשונה כל אותה העת, ובפני כל אותם עדים אשר חשפה בפניהם את מעשי המערער. והנה, באופן פתאומי, משחלפו שבעה חודשים ולאחר שהחלה שמיעת הראיות בבית המשפט המחוזי, חזרה המתלוננת בגרסה מאוחרת ו"מזכה" לכאורה. יש לראות את הרקע והמניע לשינוי גרסת המתלוננת כנעוצים בלחץ הבלתי פוסק בו היתה נתונה מאז הגשת התלונה מצד בני משפחתה, ובייחוד מצד אמה.

בפסיקת בית משפט זה, ניתן למצוא מקרים דומים, בהם מתלוננת קטינה חוזרת בה מתלוננתה בחלוף מספר חודשים ממתן עדותה, ועל כן שבה ונחקרת בחקירת ילדים נוספת, כאשר בית המשפט מעדיף את הגרסה המפלילה (השוו: ע"פ 3744/07 פלוני נ' מדינת ישראל (11.2.2008)).

יפים לענייננו דבריו הנכוחים של השופט ס' ג'ובראן בהקשר זה:

"אמנם, חזרה של מתלוננת מעדותה, בעיקר בעבירות מין - בהן מדובר פעמים רבות בהכרעה בין גרסתה לבין גרסת הפוגע - מעוררת קשיים. ואולם, ככלל אין להתעלם מכך שהליך הגשתה וביוררה של תלונה בעבירות מין הוא קשה עבור המתלוננת, בעיקר כאשר מדובר בתלונה נגד אדם קרוב, מבין בני המשפחה או בני הקהילה. במקרים מסוג זה, יתכן שיופעלו לחצים קשים על המתלוננת למשוך את תלונתה - הן לחצים שמקורם בסביבה החיצונית והן לחצים שמקורם ברצונה של המתלוננת שלא לפגוע באדם הקרוב שפגע בה. בית משפט זה הכיר לא אחת בכך שלחצים עלולים להביא לביטולן של התלונות [...] " (ע"פ 8805/15 פלוני נ' מדינת ישראל, פסקה 19(2.4.2017)).

מהספרות המקצועית בנושא ניתן ללמוד על העוצמה הרבה הטמונה בלחץ משפחתי, אשר יש בו כדי להשפיע באופן ישיר על רצונם של ילדים לחשוף פגיעה מינית שבוצעה בהם, או על התכחשותם לכך שחשפו פגיעה מינית כזו. חזרתם מתלונתם והתכחשות לגרסתם בדבר הפגיעה המינית בהם, עשויה לשקף גם תובנה של "המחיר" האישי או המשפחתי של החשיפה ושל תלונתם.

זאת ועוד, לדמויות משמעותיות בחייו של הילד, אשר אינן תומכות בחשיפת הפגיעה, יש השפעה מכרעת להכחשת הילד או לחזרה שלו מגילוי הפגיעה. ממחקרים בנושא זה עולה, כי ילדים שנחשפו לחוסר תמיכה או חוסר אמון בגרסתם מצד בן משפחה, נמצאו בסיכון גבוה יותר לחזור בהם מדיווח קודם על ניצול מיני שחוו (להרחבה ראו מאמרה של כרמית כץ: *"Please believe me; I am the biggest liar that exists"*: Carmit Katz, *Characterising children's recantations during forensic investigations*, Children and Youth Services (2014) 43, 160 (Review)).

24. כעת אפנה לטפל בנושא דרישת הסיוע.

עדויותיה של המתלוננת, אשר תועדו והוגשו באמצעות חוקרת הילדים, דורשות תוספת ראייתית מסוג סיוע לשם הרשעה על בסיסן, וזאת בהתאם לסעיף 11 לחוק לתיקון דיני הראיות (הגנת ילדים), התשט"ו-1955.

במקרה דנן, בית המשפט המחוזי מצא מספר ראיות סיוע התומכות באמיתות גרסתה הראשונה של המתלוננת. מציאתן של ראיות הסיוע ופירוטן אף שימשו את בית המשפט בהכרעתו כי יש לבכר את גרסתה הראשונה של המתלוננת כאמינה מאוד, על פני הגרסה המאוחרת שנמצאה כאמור כבלתי מהימנה.

ראיית הסיוע הנדרשת בענייננו היא בעלת היקף מצומצם יחסית, זאת היות שיריעת המחלוקת הינה רחבה מאוד, לנוכח הכחשתו הגורפת של המערער כי ביצע את המעשים המיניים כלפי המתלוננת.

אף על פי כן, ונוכח גרסתה המאוחרת של המתלוננת, בחן בית המשפט המחוזי בזהירות המתבקשת, את ראיות הסיוע שמצא לגרסתה הראשונה. כפי שפירטתי לעיל, הראיות המסייעות המרכזיות שנמצאו הן עדויות בדבר מצבה הנפשי של המתלוננת ושקרים מהותיים של המערער. אפרט את עיקרי הדברים.

ראשית ועיקר, שקריו של המערער במקרה דנן עונים לדרישת הסיוע. בספרות המשפטית מוסברת התכלית לכך:

"ההצדקה לכך טמונה בהנחה כי שקרי נאשם נובעים מתחושת אשם ומניסיון מצד הנאשם להרחיק עצמו ממעשה העבירה [...] כוחם הראייתי של השקרים מותנה בהיעדרו של הסבר סביר, שניתן על ידי הנאשם לאותם שקרים." (יניב ואקי דיני ראיותכרך ג', עמ' 1486-1487 (2021)).

בפסיקה נקבעו מספר תנאים מצטברים, אשר בהתקיימם, שקרי נאשם עשויים לשמש סיוע לראיות התביעה: על השקרים להתייחס לעניין מהותי, ולא לעניין שולי; על השקרים להיות ברורים וחד-משמעיים; על השקרים להיות מוכחים באמצעות עדויות עצמאיות ולא מתוך העדות הטעונה סיוע; השקרים קשורים לעבירה שעליה נסוב המשפט; השקרים נאמרו בכוונה לסלף את האמת (ראו לעניין זה: [2] 826, 833 (1982); [] עלאק נ' מדינת ישראל, פסקה 28 (11.4.2207); ע"פ 2854/18 משה נ' מדינת ישראל, פסקה 63 (27.8.2019)).

בענייננו, לא זו בלבד שעדותו של המערער הותירה רושם לא אמין בכללותה, ונפלו בה סתירות, תמיהות ושקרים, אלא אף נקבע כי השקרים שאמר המערער הינם שקרים מהותיים, הקשורים במישרין לתלונתה של המתלוננת, ואשר נועדו להציג גרסה שקרית בפני בית המשפט. שקרי המערער נגעו למספר נושאים: שקריו בנוגע למעשיו המיניים לכאורה שביצע האב הביולוגי במתלוננת; שקריו בנוגע לשיחה בינו לבין האם לגבי טענות המתלוננת למגע מיני מצידו; ושקרי ביחס למועד בו לכאורה נודע למתלוננת על תביעת האבהות ושינוי יחס המתלוננת אליו בהתאם.

יוצא אפוא, כי שקריו של המערער שזורים לכל אורך השתלשלות העניינים, ולא מצאתי כי הערכאה הדיונית שגתה במשקל הראייתי שייחסה להם. משכך, בדיון קבע בית המשפט המחוזי, כי בהצטברותם, שקרי המערער מקיימים את הסיוע הנדרש לגרסת המתלוננת.

שנית, מצבו הנפשי של נפגע עבירה מהווה חיזוק שעולה כדי ראייה מסייעת. מדובר בראיה אובייקטיבית שיש בה כדי לתמוך בגרסתה הראשונה של המתלוננת (ראו לעניין זה גם בפסק דיני ב-ע"פ 6080/20 פלוני נ' מדינת ישראל, פסקה 29 (21.7.2021)).

בענייננו, התרשם בית המשפט המחוזי מעדותה של ש', חברתה של המתלוננת, אשר העידה כי בעת שהמתלוננת סיפרה לה על מעשיו של המערער, היא רעדה כולה ודיבורה היה חלש ומפוחד. יועצת בית הספר והעובדת הסוציאלית אף העידו כי בעת שהמתלוננת סיפרה להם על המעשים המיניים היא היתה רצינית, עצובה ומודאגת, ואף החלה לבכות כשדיברה על אמה. בנוסף, העובדת הסוציאלית שליוותה את המתלוננת למרכז החירום העידה כי המתלוננת היתה מוצפת מאוד, ושיתפה אותה בפחדיה וחששותיה מהעתיד לקרות למשפחתה, מתגובתה של אמה, ומהחשש שלא יאמינו לה.

אשר לטענת הסנגור כי המתלוננת סבלה ממצב נפשי מורכב עוד קודם לתלונתה, אציין כי בית המשפט המחוזי

בחן טענה זו, והיה ער לכך, ולכן קבע שבכל הנוגע לדיווחיה של המתלוננת ליועצת בית הספר בעניין הקשיים החברתיים שחווה - לא ניתן לייחסם באופן מלא למעשי המערער דווקא. אך זאת בשונה מגילויי המצב הנפשי בפני החברה ש', ביום החשיפה ובמרכז החירום - שלגביהם נקבע כי יש להם קשר עם מעשי המערער ועם פגיעה מינית דווקא, והם מהווים, כשלעצמם, ראיות סיוע משמעותיות לגרסתה הראשונה של המתלוננת.

25. אשר לטענות המערער בדבר מחדלי חקירה, אעיר מספר הערות.

בית המשפט המחוזי התייחס לטענה זו ודחה אותה, בקובעו כי גם אם ראוי היה לחקור את החברה מ' על הסרטונים ועל השיחות עם המתלוננת בעניינים מיניים, הרי שלא מדובר במחדל חקירה, ובוודאי שלא במחדל חקירה חמור שיש בו כדי לפגוע בהגנת המערער.

יודגש כי, הפסיקה הבחינה בין מחדל בביצוע פעולת חקירה שניתן לשחזרה ולתקן את נזקה, לבין מחדל חקירה שלא ניתן לרפא את נזקו ואת החסר הראייתי שיצר (ראו: ע"פ 1645/08 פלוני נ' מדינת ישראל, פסקה 30(3.9.2009)). בענייננו, לסנגוריה היתה הזדמנות לבקש מבית המשפט לזמן את מ' לעדות, וכך ניתן היה לתקן בקלות את המחדל הנטען.

בנוסף אציין כי, כאשר קיימת תשתית ראייתית מספקת להוכחת אשמתו של הנאשם, כבענייננו, אין בקיומם של מחדלי חקירה כשלעצמם כדי לגרום לזיכויו של הנאשם (ע"פ 5386/05 אלחורטיני' מדינת ישראל(18.5.2006)). במקרה דנן, המחדלים הנטענים, כל אחד לחוד וכולם יחד, לא קיפחו את הגנתו של המערער ואף אינם פוגמים ב"יש" הראייתי (ראו פסק דיני ב-ע"פ 9284/17 חורשנ' מדינת ישראל, פסקה 13(5.3.2020)).

26. אף דין טענת המערער בדבר "עלילה שרקמה נגדו המתלוננת" - להידחות. טענה זו אינה עולה בקנה אחד עם אופן השתלשלות העניינים, אשר הוביל לחשיפת התלונה.

המתלוננת פנתה לאמה וביקשה את עזרתה; בהמשך לכך, שיתפה את חברתה ש' הן באירועים המיניים והן באשר לחוסר האמון שהביעה בה אמה; ביום חשיפת האירועים בבית הספר, אשר החל מזיהוי מצוקה אצל המתלוננת והתגלגל לשיחה עם יועצת בית הספר, שלא ביוזמת המתלוננת, ואגב שיחה בעניינים אחרים, החלה המתלוננת לשתף בפגיעות, תוך הבעת חשש מההשלכות של דבריה.

הליך החשיפה בפני חוקרת הילדים אף הוא שולל את טענת "העלילה". הליך זה כלל חקירה ראשונה ארוכה, כאשר לאחר מספר ימים בודדים יזמה המתלוננת חקירה נוספת על מנת להשלים פרטים שבהם נזכרה - על אודות שני האירועים שקרו במקלחת - אשר בשניהם לא מתוארת פגיעה מינית קשה. מדובר בתוספת מפלילה אך מתונה אשר נוגדת את טענת "העלילה".

האותנטיות של תיאוריה של המתלוננת בחקירתה אינה מתיישבת עם הטענה שהיא הכינה סיפור בדוי מראש, כחלק מעלילה נגד המערער. אף העובדה שלא היססה לומר לגבי דברים מסוימים כי היא אינה זוכרת, או אינה יודעת לפרט מעבר למה שסיפרה, גם היא אינה מתיישבת עם הטענה כי מדובר בסיפור שבדתה המתלוננת ממוחה.

יתרה מכך, ניתן אף ללמוד מאופן חשיפת אירועי האלימות בחקירתה הראשונה של המתלוננת, על כך שלא הגיעה לחקירה עם סיפור מוכן, מתוך רצון להפליל לשווא את המערער. כך, לאחר שסיימה לספר לחוקרת את כל הפרטים על האירועים המיניים, לשאלת החוקרת אם יש משהו חשוב שברצונה לספר, ענתה המתלוננת: "לא יודעת, מכות זה נחשב?" (ת/ג', עמ' 30 שורה 9). ורק אז, מששאלה אותה החוקרת, חשפה המתלוננת את אירועי האלימות כלפיה ואת אירוע התקיפה כלפי אחיה. ויודגש, דיווחים אלה של המתלוננת אושרו על-ידי המערער, אשר הודה בהם בחקירותיו ובעדותו בבית המשפט, והם אינם במחלוקת כאמור.

27. כעת אפנה לטענות נוספות שהעלה המערער בערעורו.

אשר לנושא "החזיונות והדמיונות" שתיארה המתלוננת, בין היתר ביומנה ובפני חברתה ש', טען המערער כי יש בהם כדי לפגום במהימנותה של המתלוננת. טענה זו דינה להידחות. לעניין זה אציין, כי בחקירתה השלישית של המתלוננת, שם עימתה אותה החוקרת עם נושא הדמיון והפנטזיה שעלו מיומנה, המתלוננת פירטה והרחיבה בכנות על אודות דמיונותיה מהתקופה שקדמה לתלונתה. ויודגש, המתלוננת הסבירה באופן משכנע ונחרץ, במענה לשאלותיה הישירות של החוקרת, כי לא ייתכן שהתבלבלה, חלמה או דמינה את המעשים שביצע בה המערער (מוצג ת/א3').

עוד יודגש בהקשר זה, כי מסיכום הבדיקה הפסיכיאטרית שנערכה למתלוננת בפברואר 2019 (יום לאחר חקירתה השלישית), עולה כי במהלך ילדותה, נחשפה המתלוננת לאלימות ולאירועי טראומה, סביב הבעיות במשפחה, וכתוצאה מכך התגלו אצלה סימנים של מצוקה רגשית, אך מעולם לא היתה עדות להפרעה בביקורת המציאות. עוד עולה מסיכום הבדיקה, כי אין כל עדות להפרעה פסיכוטית או להפרעה ביכולת להבדיל בין מציאות לבין דמיון (מוצג ת/17).

28. בנוסף, אין בידי לקבל את השגותיו של המערער בגין טענתו שחוקרת הילדים היתה מצויה בניגוד עניינים עת חקרה את המתלוננת בחקירתה האחרונה. אסביר להלן את קביעתי.

אני מקבל בהקשר זה את התרשמותו הבלתי אמצעית של בית המשפט המחוזי כי עדותה של חוקרת הילדים היתה מהימנה ועבודתה עם המתלוננת היתה מקצועית.

איני מוצא כל פסול בכך שחוקרת הילדים שחקרה את המתלוננת בהודעותיה הראשונות, ערכה אף את החקירה האחרונה בעניינה. יפים לענייננו הדברים שנקבעו בעניין זה בערכאה הדיונית:

"אך ראוי הוא כי מי שיגבה את גרסתה החדשה של המתלוננת, בה היא חוזרת בה מגרסתה הקודמת, יהא מי שגבה את גרסתה הקודמת, ומכיר אותה על בוריה, על מנת לנסות ולהביא בפני בית המשפט את התמונה המלאה, כדי שניתן יהיה לנסות ולהכריע איזו מן הגרסאות היא גרסת האמת." (עמ' 81 להכרעת הדין).

עיון בחקירתה הרביעית של המתלוננת מעלה, כי חוקרת הילדים היתה מעט תקיפה עם המתלוננת, לא עשתה לה "הנחות", דרשה ממנה תשובות, ועימתה אותה הן עם סתירות פנימיות בגרסתה והן עם סתירות אל מול חקירותיה הקודמות. ואולם, נראה כי התנהלות זו של חוקרת הילדים היתה מתבקשת נוכח התהיות והסתירות הרבות שהופיעו בין גרסאותיה של המתלוננת, ואף נוכח הגרסה השלמה והמהודקת שמסרה המתלוננת בהודעותיה הראשונות.

30. אף את הטענות בדבר אי אזכורם של מעשי המערער ביומנה של המתלוננת- יש לדחות. בית המשפט המחוזי קבע לעניין זה כי העובדה שהמתלוננת לא כתבה ביומנה על מעשי המערער אין בה כדי להחליש את אמיתות גרסתה הראשונה. אני מקבל את הסבריה של המתלוננת לעניין זה, אשר תיארה את חששותיה שמישהו יקרא את יומנה וחשה בושה ומבוכה מכך שהדברים יתגלו או יתפרסמו. נקבע כי הסבר זה אף מתיישב עם עיון ביומן, המעלה כי מדובר ביומן קצר, שלא נראה שהמתלוננת כתבה בו דברים המצויים בנבכי נשמתה, ואף לא נכתבו בו אירועי האלימות שביצע המערער, אשר לגביהם אין מחלוקת כי התרחשו.

31. בהתייחס לטענותיו של המערער בעניין ההחלטה לפי סעיף 108 לחוק סדר הדין הפלילי, שניתנה בהליך דלמטה, אני מוצא כל דופי בקביעותיו של בית המשפט המחוזי בעניין זה, אשר בחן את החומר המבוקש בהתאם לדין, ומצא כי אין באי מסירתו כדי לקפח את הגנת המערער, או לפגוע בה.

32. לקראת סיום, אתייחס לגזר דינו של בית המשפט המחוזי. מן המפורסמות כי ערכאת הערעור אינה נוטה להתערב בחומרת העונש שנגזר על-ידי הערכאה הדיונית, אלא במקרים חריגים בהם ניכרת סטייה קיצונית ובולטת ממדיניות הענישה המקובלת בנסיבות דומות (ראו למשל: ע"פ 6807/17 פלוני נ' מדינת ישראל, פסקה 25 (24.4.2018); ע"פ 4121/20 פלוני נ' מדינת ישראל, פסקה 18 (1.7.2021)).

לאחר שבחנתי את כלל הנסיבות, לא מצאתי כי העונש שנגזר על המערער סוטה ממדיניות הענישה המקובלת בעבירות דומות. העונש שהושת על המערער הינו מאוזן והולם את מדיניות הענישה המקובלת והראויה בעבירות החמורות שבהן הורשע, ויהיו שיאמרו אף מקל עם המערער.

העבירות שהורשע בהן המערער, עבירות מין ואלימות במשפחה, בוצעו תוך ניצול מעמדו בתא המשפחתי, כבן זוגה של אִם המתלוננת זה שנים, ואביה של אחותה הקטנה, תוך ניצול נגישותה של המתלוננת אליו, וניצול האמון שנתנו בו המתלוננת ואחיה, אשר ראו בו דמות אב מיטיבה, זאת לאחר סיום הקשר הקשה והאלימים בין האִם לאביה הביולוגי של המתלוננת. המערער ניצל את פער הגילים ופער הכוחות בינו ובין המתלוננת וניצל אף את אופייה הפגיע והרגיש שהיה מוכר לו היטב.

על יסוד האמור לעיל, אינני רואה כל מקום להתערב בעונש שנגזר על המערער.

33. אשר על כן, אציע לחבריי לדחות את הערעור כאמור, על שני חלקיו.

שׁוֹפֵט

המשנה לנשיאה נ' הנדל:

אני מסכים.

המשנה לנשיאה

השופט ע' גרוסקופף:

אני מסכים.

שׁוֹפֵט

הוחלט כאמור בפסק דינו של השופט י' אלרון.

ניתן היום, י"ז באלול התשפ"א (25.8.2021).

שׁוֹפֵט

שׁוֹפֵט

המשנה לנשיאה
